

Прећутана операција "Брезна"

Ових дана неки медији су забележили 70 година од спасавања Савезничких пилота у Другом светском рату од стране припадника Југословенске војске у отаџбини, при чему се њихов број преувеличава и проглашава као "највећа" Савезничка акција спасавања без историјских извора који би то потврђивали.

Нико не оспорава да су јединице којима је командовао *Драгољуб Дража Михаиловић* спасиле неколико стотина савезничких ваздухоплаваца који су искочили падобраном из оштећених авиона над малом територијом коју је он контролисао.

Против тога сам што нико у средствима информисања, изузев Политике, није ни једном реченицом забележио и јубилеј *операције Брезна*. Она је до данас прећутана. Овај мој текст представља ексклузиву за велики број наших грађана. За њу сам користио иностране историјске изворе да ми се не би приписала пристрасност.



"Операција Брезна из августа 1944. године, била је једна од најспектакуларнијих Савезничких акција на тлу Југославије током Другог светског рата. Током драматичне битке окупационих и партизанских снага на северу Црне Горе код села Брезна поред Никшића, Савезници су само у току једног дана **22. августа 1944. године извукли 1059 партизанских**

рањеника. То је омогућило снагама НОВЈ да поврате покретљивост и разбију немачку операцију. **Операцију Брезна је организовало и извело Балканско ратно ваздухопловство**. Операција је морала бити добро координисана и изведена у веома кратком року." (Википедија)

"Након прикупљања рањеника и уређења писте, операција је изведена са великим успехом у току једног дана док се у непосредној близини водила драматична битка између Немаца и снага НОВЈ, јер су Немци продрли надомак писте у Брезни. Рано ујутро 22. августа долетели су авиони **267. британског сквадрона** и убрзо полетели носећи **око 200 рањеника**. Током послеподнева **24 авиона 16. транспортне групе** евакуисало је још **705 рањеника и 17 ваздухоплаваца**. Пред крај дана **Руска транспортна група** евакуисала је преосталих **138 рањеника**". (William M. Leary - *FUELING THE FORES RESSISTANCE*, страна.27)



ловаца ескадриле НОВЈ (Архив VII рег. бр. 8/71-4, К. 1450).

На основу наређења **генерала Ајре Икера**, 24. јула 1944. формирана је јединица (*ACRU – Air Crew Recovery Unit*) која је имала задатак да проналази, прикупља и евакуише Савезничке ваздухопловце из разних земаља. Она је у свом извештају крајем рата регистровала да је укупно евакуисала 5700 ваздухопловаца, највише њих из Југославије и то 343 или 342 са четничке стране и 2000 са партизанске... (*Thomas T. Matteson, RESEARCH REPORT, стране 7 и 36*).

Капетан Ник Лалић који је био одговоран за евиденцију спасених ваздухопловаца у мисији Халијард је одлетео последњи из Босне. У свом извештају већ 10. јануара 1945. године наводи да су у наведеној мисији четници спасили 417 авијатичара од којих су 343 били американци (*RG 226. OSS S5 - документ XL 5727*).



Амерички командант генерал Икер упутио је још 28. марта 1944. године захвалност Титу за спасене Савезничке ваздухопловце, а личну захвалност 27. априла 1944. упутили су спасени авијатичари **генералу Славку Родићу**, команданту Петог босанског корпуса.

То је највећа операција спасавања иза непријатељских линија у Другом светском рату, попут и оне у Словенији, када је у Савезничке сабирне центре у Италији извршена евакуација унесрећених који су се налазили иза непријатељских линија. Са летелишта Красинец и Оток је 25. и 26. марта 1945. евакуисано и у два узастопна дана у Италију **превезено око 2000 жена, деце, старца, рањеника и болесника**. Важно је истаћи да је транспортере пратило 8

Коначно, командант 15. америчке ваздушне армије, *генерал Нејтан Твајнинг*, послао је партизанима поруку крајем рата у којој пише: "*Жртвујући живот и безбедност ваших породица, ви сте спасили хиљаде наших пилота дајући храну, медицинску помоћ и смеиштај. Као командант 15. ваздухопловне армије и у име очева и мајки мојих пилота, изражавам захвалност Америке за ваша храбра дела*".

Све ове историјске чињенице заслужују наше памћење и да их обележавају наша средства информисања као и јубилеј мисије Халијард.

Бранко Гулан, аутор ове приче, пензионисани је пуковник авијације-пилот и члан је *Удружења пензионисаних војних летача и падобранаца Србије* (УПВЛПС)

Фотографије:

1. *Евакуација рањеника из Брезне*, извор за фото: http://newsimg.bbc.co.uk/media/images/46334000/jpg/_46334584_-5.jpg
2. *Евакуација рањеника из Словеније*, Извор за фото: Архива аутора
3. *Евакуација Савезничких ваздухопловаца са Виса*, извор за фото: Архива аутора